

valjano odgojenje, koje nam drži vezane oči tako, da nevidimo svoje prave koristi; 2. Naša nemarnost i lienost, koja nam drži vezane ruke tako, da i kad vidimo što bi bilo bolje i koristnije, nećemo da se toga latimo; 3. Naša pokvarenost i mahitost, koja nam razveže i ruke i noge tako, da bez milosti baramo i skončujemo ono, što su nam ostavili naši predji; 4. Naša neljubav i naš nemar za potomstvo, koje će jednom teško stradati radi pomanjkanja drveta, koje mi sad ludo zatiramo; 5. Naše nepoštovanje državnih, pa krajijskih i obćinskih lugovah i šumah, koje se obićno sieku, obaraju i skončuju tako, kako da neimaju nikakva na svietu gospodara. 6. Naposljednju naš nedostanak dobrih i strogih zakonah, državnih, pokrajijskih i obćinskih, koji bi još jedini mogli prepriječiti, da se obstojeće još šume nezataru, a zatarane da se opet uzgoje i podignu...

P. A na koji bi se način dale podići zatarane šume i uzgojiti nove?

O. To vam nije tako teško, kako se obićno misli, samo treba krepke i ozbiljne volje. Da se nasije jedan hektar brdovita zemljišta netreba drugi strošak, nego 16 f. za težake, a 12 f. za sjeme, tko ga sam neima pa ga mora kupiti. To je dakle hvala Bogu svega skupa, na debelo računajće, 28 f. a u desetak godinah gotove dosta velike šume. Pa kad bi se tako radilo svake godine, kamo se nebi došlo u 15—20 godinah! A neka se nitko neizpričuje, da mu to nije moguće, jer da nezna gdje naći bilo sjemena bilo stabalaha, jer vlada ima svuda svoja sjeminišta i svoja razsadišta, od kojih si može za mnogo manji novac nego li sam rekao gori, svaki pribaviti, što i koliko mu treba, jer ako nemože nasijati ili nasaditi hektar, neka nasije koliko tko može. Recimo dakle, da su šume ne samo potrebite, nego i veoma korisne, pa tko za nje nemari, nemože se reći da taj dobro gospodari.

Kako se imadu pripravljati jame za sadjenje mladih voćakah?

Temelj zdravu i plodonosnu uspjevanju voćke — razumieva se jur valjano oplemenjene, imade se staviti pri sadjenju. Zato se ima navlastito paziti na to, da se za sadjenje mladih voćakah što bolje prgotove jame.

Ako je zemljište dovoljno rahlo, puhko i razmjerno vlažno da se pri kopanju zemlja mrvi, mogu se jame prgotovati makar samo 14 danah prije sadjenja. Ali ako je tlo teško i vlažno, to moramo izkopati jame za sadjenje što prije, da se zemlja dovoljno prsuši i dužim ležanjem na zraku razmrvi. Zrak, a navlastito smrzao, silno djeluje da se zemlja smrvi i oplodi. Zato se moraju imenito na vlažnih i ilovitih zemljištih jame izkopati već u jeseni; ako to ni pošto ne bi moguće bilo, neka se izkopaju, dok još traje smrzlavica.

Studen ne samo što razmrvi i oplodi zemlju izkopanu iz jame, već i iste stiene i dno jame porahli i znatno oplodi. S toga se

nemože zadosta preporučiti, da se čim prije priugotove jame. Osim toga imadu se jame dovoljno duboke i široke kopati. Samo ako je tlo jako dobro, puhko, rodovito i duboko rahlo, mogu se jame kopati pliće i užje u toliko da se žilje sadjenice zgodno pomjestiti može. Ako li je tlo čvrsto, sbito, kamenito, mokro, tu se nesmije štediti truda, već se imadu jame valjano prirediti. Za 4 do 6 godinah starih kruškovih, jabučnih, trešnjevih i orahovih sadjenicah moraju se izkopati jame u dobrom i rahlom tlu, u promjeru 126 centimetarah širine, i dubine 62 centimetrah. U tlu pak o vlažnom i sbitom moraju biti široke 190 do 250 centimetarah u promjeru, a duboke 80 do 90 centimetarah.

Za sve vrste sljivah možemo pripraviti jame za jednu četvrtinu manje. Pri kopanju, ako nije sva zemlja jednaka, gornji se sloj mora na jednu stranu metati, a doluje na drugu. Veće kamenje mora se na stranu bacati. Ako je tlo mršavo, treba zemlju dovoljno izpremešati s plodnom zemljom, ili s posve zrelim, izleženim gnojem; najbolje izpremešati ju s mješavcem gnojem. Jabučnom i kruškovom nasadu prijati će, ako zemlju pomješamo razmjerno s izleženim zrelim gnojem.

U jako vlažnih niskih položajih osobitim se uspjehom sade voćke na humke, to jest nekopaju se jame, nego se na plohi samog tla od privezene od drugad zemlje načini hramić (kupiće), pa se na vršak hramića razredi korenje voćke i zemljom koliko treba obloži i zagrne. Tako usadjenim voćkam nemože huditi velika mokrina, jer stoje povrh tla za kakvih 31 do 63 centimetrah visoko usadjene.

Kameno ulje ili petrolej u gospodarstvu.

U obće je znano od kolike je koristi po kućno gospodarstvo petrolej kao svjetivo, da i negovorim o tom kakó se u novije doba rabi kao gorivo pri kuhanju jestivinah.

Manje će po gdje komu poznano biti, da se kameno ulje može rabiti u gospodarstvu i kao izvrstan liek pri blagu. Nažulji li ti se gdje vozno blažće od vozne sprave, ili se odere, ili jedno drugo rogom odere do krvi, natari ozlediau (ranu) kamenim uljem, na brzo će ozledina ozdraviti.

Rabiti se može i proti ušim (ušencem), buham i drugom gadu, koji na živinče navaljuje, ako se živinče češće petrolejem natare.

O tom sam se vlastitim izkustvom osvjedočio kod blažće eta koje bje do krvi ozledjeno, i kod konjah koji se je jako po nogah odrapao u staji. Nekoliko puti dadem ozledine namazati petrolejem, pa je rana izcelila.

Probitačno je takodjer razno poljsko i kućno orudje natirati kamenim uljem mjesto da ga natiremo kakvom masti ili masnom bojom, jedno što petrolej ima to svojstvo, da čuva stvari namazane od truhloće i hrdje, jer brani pristup zraku (kisiku) do stvari, a drugo i radi svoje jeftinoće.

(Seoski Gospodar).

PODLISTAK.

UČITELJI I ŠKOLE.

Spisao Cantù — Preradío A. K.

Obuka je osobna u obitelji, društvena u školi, sveta u crkvi, koja je čini nepogriješivom istinom nadnaravnom. Razluče li se nauči ovi, onda postanu natražnjačtvom i neskladom. Nu baš sada prevrat na to teži, da uči samo čine a ideje zabacuje, da izvadja istine poznate iz istinah već znanih, a ne da se podigne do pojmovah duševnih. Na taj način hoće da se oslobodi obćenitog mišljenja i vjerovanja i da zabaci sve, što se ne vidi i pipa, da razoruža čovjeka proti vlastitoj strasti, da ucepi u srce mladoga naraštaja krive nazore. Mjesto da mu uvjerži u dušu svojstva i krieposti naobraženih i poštenih muževah, a to mu puni glavu nekakvim pojmovi, što su baš shodni da uzbude u njem taštu oholost; u svačem se ga podučava samo ne pravo misliti i pravo govoriti; neće da pripozna onu vrhovnu vlast, koja razsvjetliva našu pamet te nas vodi po pravednoj stazi k cilju našem.

Roditelji! u vas jest jedna vjera i jedno bogostovje, jer imate jednu dušu, vi ste zato i odgovorni za djecu vašu. Pazite komu ih povjerite te ne zaboravite da bi bila vlada okrutna kad bi vas silila da šaljate svoje otroke učiteljem, koji gaze načela obiteljska, po kojim su Vaši otroci u duhu katoličkom i blagodjelnih običajih

uzgojeni. „Prije valja dobro živjeti, a poslje dobro pisati“ govoraše jedan stari mudrac (filosof), a tako valja da govore i misle svi dobri oči i odgojitelji mladeži.

Ja neću da opetujem poput našeg dobrog plovana, da glavni valja da bude smier svake škole, kazivati naime put crkve, ja neću tajiti da su svećenici najbolji učitelji, jer s podučavanjem ujedno uzgajaju mladež i bilo ono kadšto nepodpuno, ostane ipak uvijek dobra volja najme: čudoredno podučavat ih. Ali i opet pitomeca nije dosta hrana tjelesna i duševna, već on mora da postane čovjek; nu čovjek jest biće razumno i čudoredno. Škole dakle, kojim nije glavni cilj — čudorednost, imale one učitelja izvrsnog naravoslovca ili vješta liečnika ili odlična mudroslova, moraju biti uvijek dobru otcu prikazom i strašilom!

Dali što još? znanost vodi ka zlu?

Ne, ali zlo more se sdružiti često znanošću, ako ova ne poznaje krieposti. Znanost je dobra i zla, kako ju tko rabi; dočim kriepost, bila ona sdružena znanošću ili ne, čini jednako sretnim celo društvo i pojedinca čovjeka. Al ipak imade još uvijek takvih, koji misle, da će jedan cjeplidlačar tim, što uči azbuku ili latinski, promjeniti čud dotičnoga naroda. Ja dvojim jako! Pouka mora biti uvijek shodnom nagnuću, običajem, uvjetom društvenim i ništa ne valja, aka nas ne učini radinimi i poštenimi.

Pouka je dobra ako je učitelj dobar, ali takav, koji nerazumije samo ono, što uči, već i ljubi podučavanje. Ne samo veliki potrešci i velike podpore, ne samo strojevi i knjige čine školu korisnom, već ako njom upravlja vješta i kriepostna osoba, koja u pitomeca nazire stvorenje čovječje i priliku božiju, koja se trsi

Neukū Nauka.

Kako ćemo junce naučiti voziti?

Evo kako: Ponajprije treba s junci vrlo liepo postupati, zatim valja jednog junca podpregnuti sa jednim učenim volom, ili četiri nčena vola sa dva junca tako podpregnuti, da se posljednji stave (metnu) u sredinu t. jest između prvih i posljednjim parom.

Jeli koristno sol marhi (životinj) davati?

Umní gospodari preporučuju sol marhi (životinj) davati *jedanput* ili *dvaput* na tjedan i to sa sljedećom mjerom: *vozećoj marhi* dobro je davati na jedan komad $4\frac{1}{2}$ grama do $8\frac{1}{2}$ grama; *kravi* daj po 17 gramah do 35 gramah; *jalovkam* $8\frac{1}{2}$ grama do 13 gramah; *volovom pitamcem* daj 35 gramah; *ovcam* 2 grama; *krmadi (svinjam)* ništa.

Osobito onda je dobro marhi sol davati, kad ju hranimo sa prekrupljenim zroom ili krumpirom. Jer je izkustvo t. j. lučba (kemija) dokazala, da zrno strmnoga usjeva i krumpiri — imaju u sebi malo soli.

N. Vezić, gosp. činovnik.

Različite viesti.

* Slavno zastupstvo občine kastavske imenovalo je Njeg. Preuzvišenost primorskoga namjestnika g. Pino Friedenthal-skoga kastavskim začastnim gradjanom.

* U Trstu prošle se godine rodilo 4993 djetce, med kojima 2595 mužkih, 2298 ženskih; preminulo je pako 4466 osobah, naime 2440 mužkih i 2026 ženskih. Po tom se je dakle računuu pučanstvo pomnožilo sa 527 osobah. — Prošle je godine. prispilo u Trst 8152 broda, med kojima krcani 6998 od 876,381 bač., prazni 1154 od 127,533 bač. Austro-ugarskih došlo je krcanih 4502 od 518,376 bač., a praznih 826 od 74,909 bač. — Potrošarine (dacije) od vina, žesti i mesa unišlo je rečeno god. u gradsku blagajnu 2,159,349 for., Sravnivši sa g. 1874., potegnulo se prošle godine 28,621 f. više.

* Tršćanska slavenska Oltaronica imala je i ovog pusta, svojo navadne veselice, od kojih se je naime posljednja, dne 26. feb. medju svimi najviše odlikovala sjajnošću i množinom svieta.

* Na dobroćinskoj veselici, što se držala ovdje u nedjelju dne 20. feb. u teatru Armoniji, potegnulo se za uboge čistih 10,000 forinti.

* Carevinsko vlačo je dozvolilo za gradjenje istarske železnice 3,200,000 for. a uprav toliko i za dalmatinsku.

* Nove narodne pučke škole. Pišu nam iz Materije u Istri, da je predlog onog mjestnog školskog vieća o podignutju 5 novih školah, zadobilo potvrđenje od okružnog voloskog školskog vieća, te da će tako občina Materija preko jurve obstojećih školah u Materiji i Brezovici, imati jošte 5 narodnih pučkih školah i to u Vodicah, Slivju, Markušinah, Goleu i Tatrah. Ugledale se u Materijsku i ostale istarske občine podizujuć svuda narodne pučke škole, kojih Istra naša toli potrebuje!

* Franjo Krežma, kako čitamo u talijanskih novinah, nzbudio je i u Rimu, gdje se sada nahodi, najveću pozornost svega izobraznoga svieta, te bi i tamo jednoglasno proslavljen kao pravo čudo izvrsne umjetnosti. — Nu zadnje viesti žalibože donose, da je opasno obolio, al da mu se ljecnici ipak nadaju zdravlju.

* Povodnje. Radi nastupivša južna vremena, snjegovi su se svuda razstopili i ledovi raztalili, s toga su nabrcnule rijeke, pa se iz sve Europe čuju glasovi o silnih povodnjah, koje svijetu zadaju velik strah i čine neizmiernu škodu. U našoj državi čine pomim naime Dunav i Vltava (Moldava). Dunav je poplavio Beč, Budim-Peštu i ravni Banat, a Vltava zlatni Prag. Dunav neoprašća ne samo kućam i kućaricam, nego ni istim najtvrdjim tvrdjavam, kakono Komornu u Ugarskoj, komu je odvalio i ponio sobom diel debelih zidinah. U Budim-Pešti da je 5000 pučanstva bez krova. U Njemačkoj hara Laba, u Šleziji Visla, pa tu i tamo da su se porušili mostovi i potonule željeznice.

* Djačko družtvo Zora u Beču, držalo je ovog mesopusta ples, namjerom da se čistim dohodkom pomogne stradajućoj braći Bošnjakom i Hercegovcem. Velik broj Slavenah i slavenskih prijateljah požuri na ples, tako da se je sabralo 1500 f. čista dohodka. Čudno je to, što malo prije nego li je imao ples početi, bi zabranjeno od policije (valjda radi nepristranosti) da se nesmie držati nikakav govor, u kojemu bi se ma i jednom riečju spomenuo ustanak na Olimpijskom poluoatoku; dočim su pako turski brodovi baš onaj isti dan iz Kleka (što je austrijska vlastnina) udarali topovima na ustaše!

* Bolnice za liećenje ranjenih Hercegovacah sa bojišća, obstojeće u Grahovu, na Cetinju, u Kotoru, u Hercegnovu i Dubrovniku, bjehu sve podignute od milostnice bratinske ruke. Bolnicu Dubrovačku, u koju dospje dosle na blizu sto ranjenikah ustanovi odbor gospodjah, koji se bio sastavio na pomoć pribjeglih. Vele, da te slavne gospodje skrbe i nastoje uboge ranjenike kao svoju rođenu djecu pripravne svjek da vlastitima rukama olakšaju težku bol i zaciele ljute rane, što jim zadado okrutnička turska ruka. I ljudi svake ruke i najodličnije osobe grada često dolaze u pohode tim našim vrlim junakom i mučnikom, tješec ih i pomagajuć im kako bolje mogu. Bilo to za izgled svim i svagdje. Bez ranah neima narodne slobode, ali te se rane sto puti mirnije dobivaju, kad znaš, da imaš, tko će ti jih ljubezljivo liečiti!

* Ribarstvo u Austriji. U Cislaitaniji ribarstvo izkazuje za prvo polugodište g. 1874/75., dakle za ribarsku dobu od 23 travnja do 22. listopada 1875 po statističkom sastavu u svem 231,940 centi. U tom ima: ribah 57.385 cent., glavonožacah (lignje i hobotnice) 4887 cent., klapuniceah 4449 cent., rakovah 164,974 cent., dupinah 25 cent., željavah (žabah kornjačah) 41 cent., puževah 115 cent., koraljah 0.15 cent. i spužvah 64 cent. Ova ribovina vriedi 1.011.767 for. Od ukupne lovine pripada Istarskomu primorju 197,434 cent. vriednosti 654.828 for., a Dalmaciji 34,506 centi vriednosti 356.939 for. Talijanski ribari hvatise u tu množ u Primorju 7651, u Dalmaciji 932, ukupno 8583 cente. Osobito velikan lovinu izkazuje lučki kapetanat u Pulu (168.593 c.). Lovina talijanskih ribarah nije prema splošnoj velika nu zato je gotovo sva dragocienija. Gotovo 50 postotakah ukupne lovine ribah iznosi srdelj, koj se najviše lovi u Spljetskom lučkom kapetanatu (7735 cent.) Ne računajmo lučki kapetanat Rovinjski, koj još nije podao dotičnoga izvješća, zanimalo se ribarstvom 11.163 osobe i rabio 2672 čamca (brodića). Ovi čamci vriede 882.796 for.; rabljene mreže i ribarske sprave procienjene su na 922.409 for. Sva dakle pomagala ribarska vriedna su 1,805. 205 for.

U TRSTU

VELEČASTNOMU SVEČENSTVU!

Kod doli podpisane nahodi se spravišće svake vrsti crkvenih stvari kanoti:

Kaležah, Svjetnjakah, Križah, Kandilah, Ostensorijah, Moćnicah, Kadioniceah, Nebah (Balda-kinah), Planetah, Plaštah (Pluvijalah), Dalmatikah, Zastavah, Jastukah, Štolah, Oltarskih Predstora, Košuljah itd. itd.

Prima takodjer svakovrstne naručbe koli crkovnih toli svjetovnih stvari i najpomnijije izradjuje svako djelo nakičeno bilo zlatom ili srebrom, a na svaki upit odgovora se odmah.

Katarina Udovica Garusa
u Trstu Via Nuova

U TRSTU

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—29 Februara 1876.

NOYCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	—	—
Čarski dukati (cokint)	5.38	5.37 $\frac{1}{2}$	5.37 $\frac{1}{2}$	5.30	—	5.35	5.35	5.35 $\frac{1}{2}$	5.30 $\frac{1}{2}$	5.30 $\frac{1}{2}$	5.30 $\frac{1}{2}$	—	5.30	—	—	—
Napoleoni	9.10	9.10	9.18	9.16 $\frac{1}{2}$	—	9.13 $\frac{1}{2}$	9.15	9.10	9.18	9.18	9.18 $\frac{1}{2}$	—	17	—	—	—
Liro Inglesko	—	11.53	11.52	—	—	—	11.47	11.48	11.50	11.52	—	—	—	—	—	—
Erebro prid (aggio)	103.85	103.75	103.75	104.50	—	103.05	103.75	103.35	104.—	104.—	103.75	—	103.25	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik.

Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.

Tisk. Sinovi K. Amati.